

הרי למדנו: כי לענין תמורה המתכפר הוא שנקרא בעל הקרבן, והוא הדין לענין בעייתו של רבי אלעזר בתמורה, המתכפר הוא זה שנחשב "בעל הקרבן", וכיון ששותפים הם, אינו עושה תמורה, [נתבאר על פי משמעות לשונו של רש"י, וראה הערה (82)].

ומפרשין: לעולם פשיטא ליה לרבי אלעזר דבתר מתכפר אזלינן, והכי קא מיבעיא ליה:

ב. והתורם משלו על כרי של חבירו כדי להתיירו, הזכות לתת את התרומה לכל כהן שירצה, שלו היא — ולפיכך: טובת הנאה שלו, שאם בא ישראל ואמר: הא לך סלע זה ותן תרומה לבן בתי כהן — שלו הוא הסלע, שהרי יש בידו ליתנו לכל כהן שירצה [רש"י]. (81)

והטעם: שהרי נאמר: כי "תכלה לעשר" את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר, "ונתתה ללוי" וגו', הרי שתלה הכתוב את הנתנה במי שמעשרה משלו.

א. תמורה אינה חלה אלא בקרבן שבעצמותו חשוב "קרבן יחיד", ובפר יום הכפורים הואיל ויש תנא שאומר כי בעצמותו קרבן שותפין הוא, הרי שלדבריו אין מקום לדון, אלא "לדברי האומר קרבן יחיד הוא".

ב. תמורה אינה חלה אלא כשהממיר יחיד ולא שנים; ולענין זה דנה הגמרא אם המקדיש היחיד הוא זה שעושה בה תמורה, או המתכפרים הרבים עושים בה תמורה; ופושטת הגמרא מרבי יוחנן שאמר: מתכפר עושה בה תמורה, ועל כן פר יום הכפורים אינו עושה תמורה, כי אין הרבים המתכפרים יכולים להמיר. אמנם מלשון רש"י משמע, שלא הביאה הגמרא דברי רבי יוחנן לומר שהוא דן בנידון שדנה בו הגמרא, אלא בתורת לימוד בעלמא, שלענין תמורה הולכים אחר המתכפר [ועל פי דבריו נתבאר בפנים]; ולדבריו עדיין צריך תלמוד.

ולשון רבינו אליקים: בתר כהן גדול אזלינן דלגביה הוי קרבן יחיד וקרבן יחיד עושה תמורה; אי בתר מתכפר: בתר כהנים דמתכפרין בו, קרבן של שותפין הוי, ואין עושה תמורה, דתמורה ליכא כלל בציבור, ולא יחליפנו כתב בלשון יחיד.

המתכפר הוא זה שעושה תמורה ולא המקדיש. ובתמורה י א, ילפינן לה מקרא.

81. נתבאר על פי רש"י; ולדבריו: "טובת הנאה" אינה גוף זכות הנתנה, אלא התוצאה הממונית מזכות הנתנה לכל מי שירצה; ולשון רש"י בתמורה י א: טובת הנאה: דבר מועט מקבל מישראל על מנת שיתן כל תרומותיו לבן בתו כהן.

והעיר שם בשיעורי רבינו משולם דוד הלוי: מה הוצרך רש"י לומר שמקבל דבר מועט, והא עיקר הילפותא היא על דין נתינה, שהתורם הוא הנותן, והוא בעלים על הנתנה, וקבלת דבר מועט הוא תוצאה מזה.

ולשון הרמב"ם [תרומות יד ב]: "וטובת הנאה שלו שנותנה לכל כהן שירצה", ולא הזכיר ענין דבר מועט דזה כבר תוצאה, וראה עוד שם.

82. הגמרא צריכה ביאור: שהרי מצד אחד תולה הגמרא דין התמורה במחלוקת שנחלקו התנאים אם פר יום הכפורים קרבן יחיד או קרבן שותפין; ומצד שני מסתפקת הגמרא אם קרבן שותפין הוא, ואף פושטת שקרבן שותפין הוא. וביאר ב"שמועת חיים": שני דינים יש בתמורה [ראה שם הוכחות לזה]: